

„Nem néma az a kőszobor....“

Kossuth Lajos hangja nyomán

Amikor, több mint két évtizede fölcsendült a magyar rádióban Lehel kürtjének a hangja (*Kádár Ferenc* idős, dévaványai pásztoember, „riport-alanyom” szólaltatta meg), halottam valakitől valahol: ugyan vajon Kossuth Apánk hangját mikor teszik közkinccsé az éter hullámain? Mert megvan ám ez a nemzeti ereklyénk is, csak épp úgy bujdosik, akár a gazdája. Nyomozni kezdtem. Országjárásom során, alkalmas és alkalmatlan időben, számtalan helyen szóba hoztam: ki hallott valamit arról a viaszhengerről, amelyre — fonográf felvétellel — nagy szabadsághősünk szavait örökítették?

A közelmúltban egyszer aztán (egyik barátunk temetésére menet) az autóbusszon *Naqy Bertalan* lelkész azzal a szívdobbantó hírral lepott meg: ő hallotta 1924-ben a Miskolci Református Gimnázium fizikai előadó termében Edison recsegő masináját, amelyen felelhetetlen hang: Kossuth beszéde hangzott. Nosza, gyereink Miskolcra! Minden hasztalan, a történelmi fonográfhengerről csak *Zsupán László* ny. tanár úr tudott: ő is hallotta a nevezetes felvételt, igaz: 1907-ben. Sárospatak, Monok következett, majd a szálak Budapestre vezettek vissza. *Lipthayné Bánffy Meta* és *Forrai Katalin* tanárnő útmutatása nyomán végre összerakkoztam *Sztán Pállal*, a Magyar Tudományos Akadémia Népzenekutató Csoportjának technikai munkatársával. Kiderült: ő maga játszotta át, még 1968-ban fonográfról magneton-fonoszalagra a Kossuth hangot. S hogy az: az Országos Széchényi Könyvtár zenemű-tárában van. Valóban ott rejtőzött a fonográf felvétel, amit aztán a rádióban újabb hangszalagra mentettünk át, s egy riport-műsor keretében közzé tettünk.

Az adás óriási visszhangot keltett. Az áradó válaszlevelek rendre feltárják a becses fonográf-henger életútjának állomásait.

A *Barna Tivadar* és *Fellner Károly* által 1890. szeptember 20-án, Turinban

felvett 460 szavas beszéd a 13 Aradi Vértanú emléket méltatja. A „turini remete” szerint a szobor a Szózat eszméit tolmácsolja az utókornak, mert — úgymond: — „nem néma az a kőszobor...” Azt üzeni: Hazádnak rendületlenül légy híve, óh magyar!

Bánki Imréné budapesti rádióhallgató magától a felvételt készítő *Fellner Károlytól* hallotta visszajátszani a történelmi hangot (az 1920-as évek elején) *Fellner* ugyanis egy házban lakott velük Pesten, az Eötvös utca 48. szám alatt (Büszkélkedett is vele: neki még a házszáma is 48-as.) Az öregúr elbeszélte neki, hogy mint buzó 48-as hazafi, annak idején mintegy 10 főből álló zarándok csoportot szervezett, azzal a határozott céllal, hogy fonográffal megörökítsék Kossuth hangját. Együtt látogatták meg a Kormányzót Turinban, s ez-alkalommal fénykép is készült róluk. A csoport műszaki embere *Barna Tivadar* volt.

Maczelka Tibor, a Ceglédi Kossuth Múzeum könyvtárosa arról értesített, hogy városukban 1890. nov. 9-én, a nagy vendéglő 2. sz. helyiségében tömegek hallgatták fonográfról a „világhírű szónok élőszavát” —, amint azt a Czegléd c. újság megfogalmazta. *Németh Beáta* győri egyetemista (a Győri Közöny 1894. augusztus 26-i számában) arról tudósít, hogy „1894. aug. 25-én Győrbe is eljutott az országjáró(!) fonográf-felvétel, amelyet a Győri Első Magyar Asztaltársaság helyiségében játszottak le.” Vajon ezt szerezte meg fizikai bemutatóra a miskolci gimnázium? Mi a henger további sorsa? Hogy került mostani helyére? Kik voltak azok az életrevaló szakemberek (*Barna* és *Fellner*), akik megörökítették a múlt század egyik legnagyobb emberének szavait? Ki tisztítja meg még jobban a fonográf-zörejtől a zengő, erőteljes baritont, amelyet hallgatva fölsejlik Kossuth lenyűgöző titka?

Feleljünk e kérdésekre! Felelősek vagyunk.

Hegy-Füstös István

A **Honismereti Híradót** a megyei népfrentbizottságokon keresztül terjesztjük. Tőlük jut el a honismereti mozgalmat támogató intézményekhez (múzeumok, könyvtárak, Művelődési Központok stb.) és személyekhez. Azok tehát akik a Honismereti Híradó számait meg akarják kapni, kérésükkel forduljanak a Hazafias Népfrent megyei (budapesti) bizottságaihoz.

Nem néma az a közönség mely amott a Magyar Solgátán
a halhatatlan véstől emlékének emeltesett

En hozsám a hűségessé élő halotthoz ki egykor zaboló szövege
vélék Magyarországot függőlelőségének melyétől és a lebbőlőre köbök
annyi küzdösek és mártír halál haltanak. En hozsám elhozák a múltak
Szellemei a velőkig hátsó ösztöne, mely amott emlékezőre kimagasló
alakjának Hungariának halgató ajkairól zeng:

•Harádnak rendületlenül legy hűvé és Magyar! tiéd a hit
tiédtelet illet de hűvé Harádnak - érte e Magyar! Harádnak legy. Ne csinaly
Magádnak faragott képet hogy azt imádjás csak Harádnak Szabadodgának Istene
imádó a miné imádnak azok a hit mártír halál szentvéstének hűségükre
ahoz a hit haláluk után a jog erege iránai hűben, az önbizalomban megfogás
Között nemzedék hite hagyomány elalkudoz - En harádnak geniussá magyarral
visszem megújított szellemednek és Magyar hogy Kezgyelettel ábrázol
emlékünek, válassza azt hozsám nehézőtől, hogy er jól vagyon, de szent
erőben hogy a Kezgyelet erőelmének vágya, melő özővnyra volna ha hűség
nem fejlődék az iránai a művésztől földi életük feladórak. Az ő Istene
a Magyar hárszabadságának Istene, annai életkor vágyak a Magyar
Ez ösztöne zengését hallok én a messe szövegben Hungaria
örök ajkairól

Hallják e azt amott a közönség is mind arok, a hit a szentörök
gyászos felejtésének gyászos October 6-án össze gyűléseinek a Magyar
Solgátán hogy tanúságot legyenek Istén és világy előtt a Magyar Nemzet
gyászos felejtésére a Magyar Szabadság harádnak szent emléke iránai?

Ha hallják e! Alcheselel hogy ne hallanak, hozsám az a Szent
visszhangja, mely hangzik az östök szent hagyományokból, hangzik az üdőtől
eszengetől mely szomorú képi az éli nemzedéktől az elidőse és heles
örökség, hangzik az emlékeztél hűségéből mely az új szentében hársz
de a megfogott szentek halál kamrájába, miné a lelkesermet szava a
bűn lábába, hangzik a töltésből hangzik a szentből, hangzik minden hűs
nézéstől melyet a Magyar hárszál, hűvé és östönével szemköztes
töltés hűsítél

Atit hogy ne hallanak azt a velőkig hátsó östönét, de ha hallják meg is
hallgatók e? elvisszik e magukból e szöveget az östök a hűs és hűs
mainek pályá homolára! elvisszik e hársz hűs helyekhez hogy az östök cüllgye
világyon előtűnik a gyémántok előtt miné az evangélium mythikus
cüllgye világyon a bölcsé, előtűnik az östönét Keresés!

A világy bírja a hűsévelen hoz e hűsévelen feleltél

Legyenek a szent emlékei vérszánt megújítottak poraikban, melő
mellben a hon szabadság Isteneinek legjobb atidóval az östök valószáon
kereszteül, engem ki nem bírhatok le a Magyar Solgátán prókába, engem
October 6-án északonra borulva hoz hűsévelenem nemek hárszán láma
a miné az engem hűsévelen Istén fele hűsévelen az hűsévelen a hűsévelen
hő erőelmével állom a vértanúk szent emlékei hűsévelen és Harádnak
vársz, a Magyarországi pülsz, melyet az üdőtől ábrázol, a hűsévelen
visszem kérem a Magyarok Istene, hogy tegye díszlőmös a velőkig hátsó
östönét mely Hungaria ajkairól a Magyar Nemzethez zeng Ugy legyen
Amen!

Fűrés September 20 1890

Köszöntő